

Geachte Hoogwaardigheidsbekleders,

Geachte aanwezigen met uw titel en in uw hoedanigheid,

Dames en Heren,

Beste vrienden,

Op 26 mei 1997, exact 20 jaar geleden had ik de eer om, samen met velen van u hier vandaag aanwezig, dit belangrijke en symbolische monument dat de gedeporteerde Antwerpse joodse burgers herdenkt, in te huldigen. Heel toepasselijk werd 2 maanden eerder, op 28 maart door de Ministerraad in een omzendbrief goedgekeurd dat 8 mei tot de dag voor de herdenking van de volkerenmoord door de nazi's werd verheven.

Hier in Antwerpen staat dit monument dan ook centraal bij de herdenking van de Holocaust en dit niet enkel voor diegenen die familieleden hebben verloren in de Shoah.

U weet allen ook dat er in dit monument assen zijn begraven uit Auschwitz, assen van onze op gruwelijke wijze vermoorde familieleden die nooit begraven werden, die geen laatste eerbetoon kregen, die helemaal geen graf of grafsteen hebben.

Het begraven van deze assen in het monument werd dan ook indertijd op heel discrete wijze uitgevoerd omdat men bang was voor TE emotionele reacties. Maar het maakt van dit monument wel een tombe, een grafsteen zonder naam en volgens een eeuwenoude joodse traditie wordt een graf niet verplaatst.

Ook werden er in de sokkel overblijfselen begraven van de Torah rollen die tijdens het pogrom van Paasmaandag 14 april 1941 werden verbrand. In Cinema Rex, op een boogscheut hiervandaan, werd voor de tweede maal de antisemitische film De Eeuwige Jood vertoond. Dit gaf aanleiding voor een opgehitste, hysterische massa van antisemieten en nazi sympathisanten om de twee synagogen aan de Van den Nestlei en de Oostenstraat te bestormen, alles kort en klein te slaan, te plunderen en brand te stichten. Een aantal moedige geloofsgenoten zijn er toen nog in geslaagd om enkele Torah rollen te redden maar toch gingen een aantal in vlammen op, de overblijfselen ervan werden jarenlang zorgvuldig bewaard en uiteindelijk in 1997 bij de oprichting van het monument, kregen zij een eerbiedige en laatste rustplaats, nl in de sokkel van dit monument. De vlammen waaruit de letters ZACHOR, gedenk, opdwarrelen, geven de verbrandde Torah rollen weer.

De oprichting van dit monument gebeurde 20 jaar geleden op initiatief van het FORUM der joodse organisaties en kwam tot stand door een goede hechte samenwerking met het toenmalig stadsbestuur onder leiding van Burgemeester Leona Detiège, hier vanavond aanwezig.

Over de plaats werd toen niet lang gediscussieerd: de symbolische waarde van deze plek had meerdere aspecten. 1- vlakbij de twee bestormde en verbrandde synagogen, 2- vlak bij de treinsporen, want dat was het vervoermiddel waarmee de nazi's de joden uit heel Europa naar de concentratie en vernietigingskampen voerden, en 3- op deze exacte plek stonden de vrachtwagens van de verhuisfirma Arthur Pierre die de Antwerpse Joden naar de Dossin Kazerne wegvoerden van waaruit zij verder per trein naar Auschwitz en andere kampen werden gedeporteerd.

De Stad zorgde voor de aanleg rond het monument en voor de sokkel, de zware basis die het monument dat in corten-staal werd uitgevoerd, ondersteunt. Er werd gekozen voor dit beeld van Professor Emeritus Willem Bierwerts dat de wanhopige, uit elkaar gerukte families achter het prikkeldraad van de kampen uitbeeldt. Maar het grootste deel werd door de joodse gemeenschap zelf bekostigd: wij mochten rekenen op een 20-tal gulle sponsors, maar wij ontvingen ook **honderdtallen** privé giften groot en klein van mensen die achter dit initiatief stonden en die deel wilden uitmaken van dit voor Antwerpen belangrijke gedenkteken. Een heel team heeft zich maanden lang ingezet om dit project tot een goed einde te brengen maar één van de grote bezielers was Marcel Sluszny die samen met de Burgemeester en toenmalig Forum voorzitter Eli Ringer het monument heeft onthuld.

Vandaag, 20 jaar later, wordt een nieuwe elan gegeven aan het herdenkingsmonument en aan de zo belangrijke herinneringseducatie. In deze context heeft huidig Burgemeester Bart De Wever de vertegenwoordigers van het Forum uitgenodigd voor een constructief gesprek waar alle misverstanden mbt de verplaatsing van het monument uitgeklaard werden. Daarop heeft het college besloten om voorstellen uit werken in nauwe samenspraak met de Joodse Gemeenschap en dankte het FORUM ook voor het recente onderhoud.

Het college stelt voor om de herdenking van de Holocaust een blijvende herinnering te geven in het collectief geheugen; de pedagogische en opvoedkundige waarde en het bewustzijn ervan bij ALLE burgers en vooral de volgende generaties, is van primordiaal belang.

Uit erkentelijkheid verzoek ik nu oud-burgemeester Leona Detiège om de 1e kaars aan te steken; dit is de symbolische kaars waar 8 mei voor staat nl. de dag van de overwinning, voor de democratie en de herdenking van de door nazi Duitsland gepleegde genocide. Zij wordt begeleid door Arie Ringer, kleinzoon van de ere-voorzitter van het FORUM.

Dan heb ik nu de eer de hoofdspreker van vanavond aan te kondigen: Opperrabbin Lieberman van de Israëlitische gemeente Shomre Hadass was 20 jaar geleden bij de inhuldiging ook aanwezig samen met wijlen Opperrabbin Kreiswirth en vele politieke, academische en burgerlijke hoogwaardigheidsbekleders, in totaal zo'n 2000 mensen. Rabbin Lieberman was een jonge man toen de oorlog uitbrak, hij herinnert zich nog goed hoe het allemaal begon en de zware beproevingen die hij samen met vele anderen heeft moeten doorstaan.

Sinds enkele jaren laat het Forum op deze herdenkingsplechtigheid ook kinderen aan het woord; enerzijds om met trots aan te tonen dat de nazi's niet zijn geslaagd in hun opzet en anderzijds om de fakkel van de herdenking aan de gruwel van de WO II, die nooit mag vergeten worden, over te dragen aan de volgende generatie.

Ook dit jaar zullen 3 leerlingen uit verschillende Joodse scholen hier in Antwerpen het verhaal brengen van een familielid die de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt en bereid was zijn of haar verhaal met ons te delen en over te dragen aan deze volgende generaties.

De eerste leerling van vanavond is Magali Jeger van de Tachkemoni school.

Als tweede spreker van vandaag vraag ik Hans Knoop op het podium. Hans Knoop is sinds enkele jaren woordvoerder van het FORUM m.b.t. Israël. Hij is een briljant journalist en onderzoeker. Dat de Shoah voor hem van primordiaal belang is, heeft hij bewezen met zijn opsporing naar de Nederlandse oorlogsmisdadiger Pieter Menten. Met zijn kennis van de materie en dankzij zijn doorzettingsvermogen, is Knoop er in geslaagd niet alleen Menten op te sporen maar ook voor het gerecht te brengen. Zijn boek over dit hele gebeuren werd in Nederland verfilmd en deze film werd internationaal bekroond met verscheidene grote prijzen, Hans welgemeende felicitaties, wij zijn allen trots op je!

De tweede leerling die vanavond het verhaal van een familielid brengt is Manuel Epstein van de Yavne school.

KAARSEN

Zoals jaarlijkse traditie, zullen nu ook 6 kaarsen worden aangestoken en dit om de zes miljoen vermoorde, verbrandde en vergaste joden, te herdenken. 20 jaar geleden gebeurde dat voor een eerste maal in aanwezigheid van vele hoogwaardigheidsbekleders maar helaas zijn deze 6 personaliteiten van toen allen overleden; wij gedenken

Baron Hennig Apfelbaum, Shloime Klagsbald, Ridder Nathan Ramet, Mevrouw Paule Andriess-

Renard, Sophie Rechtman en Professor Georges Schnek. Ook Hershl Fink droeg zijn steentje bij aan de inhuldiging.

6 kaarsen; Probeert u zich in te beelden dat er hier per kaars, één miljoen mensen staan. Één miljoen mensen per kaars. Zes kaarsen... zes miljoen op gruwelijke wijze vermoorde mensen.

On – voor – stel – baar... en waarom? Zij waren joods!

Als symbool voor de continuïteit van de herdenking en de overdracht van de fakkel aan de volgende generatie, zal elke kaars worden aangestoken door personaliteiten begeleid door een kind.

Mag ik iedereen verzoeken recht te staan tijdens het aansteken van de kaarsen.

1: Vandaag zal de 1e kaars worden ontstoken door Opperrabbijn Lieberman samen met Kris Peeters, Federaal vice-eerste minister, Minister van Werk, Economie en Consumenten belast met Buitenlandse Handel EN sinds kort een nieuwe medeburger van onze koekenstad. Zij worden begeleid door Ariel Rozenberg.

2: voor de 2^e kaars vraag ik Hare Excellentie de Ambassadeur van Israël mevrouw Simona Frenkel en Burgemeester Bart De Wever op het podium. De Ambassadeur heeft pas enkele dagen geleden nog een ereteken uitgereikt voor een Rechtvaardige onder de Naties in naam van Yad Vashem aan de redders van Nobelprijswinnaar François Englert. Bart De Wever is en **onze** burgemeester met het hart op de juiste plaats.

Zij worden begeleid door Noah Braun.

3: de 3^e kaars wordt aangestoken door Philip Heylen en Rav Slawaticki. Philip Heylen is Antwerps gemeenteraadslid en oud-schepen voor Cultuur, hij heeft zich jarenlang ingezet voor de culturele en spirituele noden van de joodse gemeenschap. Binnenkort stapt hij uit de politiek maar de joodse gemeenschap van Antwerpen blijft hem eeuwig dankbaar voor zijn inzet en begrip.

Rav Slawaticki is de spirituele bezieler van Chabad hier in Antwerpen. Wij danken hem dan ook uit ganser harte voor het ter beschikking stellen van deze zaal zodat wij niet meer in de kou hoeven te staan tijdens de jaarlijkse herdenking.

Deze heren worden begeleid door Itay Lavan.

4: Philippe De Bakker is lid van het Europees Parlement en Staatssecretaris voor de Bestrijding van Sociale Fraude, Privacy en Noordzee, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Kannunik Rik Hoet is sinds jaren verbonden aan de Sint Egidius gemeenschap die zich inzet voor de integratie en het welzijn van migranten van gelijk welke afkomst.

Zij worden begeleid door Miriam Biniashvili.

5: voor de volgende kaars verzoek ik Meyrem Almaci en Jan Deboutte naar voor te komen. Mevrouw Almaci is nationaal voorzitter van Groen! Zij is opgegroeid in een gezin dat de migratie van heel dichtbij heeft meegemaakt en kent dus als geen ander deze problematiek. Zij is een schoolvoorbeeld van integratie en het succes dat je ook met een migratie achtergrond kunt bereiken.

Jan Deboutte is oud-ambassadeur en hoofd van de Belgische delegatie van de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), hij is een vervend voorvechter van mensenrechten, gelijkheid en de herdenking van de Holocaust. Zij worden begeleid door Ori Fried.

6: de 6^e kaars zal worden aangestoken door Tom Meeuws samen met Terry Davids. Tom Meeuws is naast Antwerps Sp-a voorzitter, ook pedagoog en ondernemer. Terry Davids is de dochter van wijlen Louis Davids. Als 14-jarige jongen ontsnapte Louis aan de dood door uit de 19de deportatie-trein van Mechelen naar Auschwitz te springen. Hij kon vervolgens onderduiken in een klooster in Namen. Hij heeft zich jarenlang ingezet voor de herinnering en de herdenking van de Shoah en zijn dochter Terry heeft de fakkel van hem overgenomen. Zij worden begeleid door Yitsi Gutfreund.

David Braun is bestuurslid en juridisch raadgever van het FJO. Hij is tevens lid van de Balie van Antwerpen. Hij zal nu het woord nemen.

De 3e leerling die vanavond het verhaal van een familielid brengt is Yakira Werner van de Jesode Hatora school.

In 1995, 50 jaar na het einde van WOII, toen de discussie over amnestie hoog opliep, schreef Pinkas Kornfeld een gedicht "Moeder waar ben jij", zijn relaas geeft duidelijk weer wat hij als jonge jongen voelde bij het uitbreken van de oorlog en de commotie die de amnestie kwestie jaren later teweeg bracht.

Bij deze gelegenheid laten wij u deze diepgaande emotionele tekst nogmaals horen.

Oppervoorzanger Chazan Benjamin Muller brengt nu het lied Ki Lekach Tov begeleid door het jongerenkoor van de Shomre Hadass onder leiding van Marcel Apsel.

Daarna brengt hij traditiegetrouw het Keil Malei Rahamim. Wij danken Chazan Muller voor zijn jarenlange belangrijke emotionele bijdrage aan deze herdenking. Mag ik u allen verzoeken recht te staan tijdens het Keil Malei Rahamim.

Sinds haar oprichting streeft het FORUM, zoals elke democraat die bekommerd is om gerechtigheid en menselijke waarden, naar de verkondiging van de historische waarheid en de instandhouding van de herinnering aan de gedeporteerden. Dit vormt tot op vandaag een permanente bekommernis en komt tot uiting in de prioriteiten en activiteiten van het FORUM der Joodse Organisaties.

Ik eindig deze jubileum herdenking met de wijze woorden van een groot man; Elie Wiesel zei ooit

"Vergeten leidt tot onverschilligheid, onverschilligheid leidt tot medeplichtigheid"

Iemand die zeker niet onverschillig, noch medeplichtig kon worden genoemd, was de apotheker van het Ghetto van Krakau, Tadeusz Pankiewicz. Vlaams journalist Rony Boonen heeft een beklijvend boek geschreven over deze held die zich heeft ingezet om vele van zijn joodse stadsgenoten te helpen. In 1983 kreeg de heer Pankiewicz de eretitel van Rechtvaardige onder de Naties. Het boek is pas verschenen en wij hebben vandaag de primeur, diegenen die nog niet de kans hadden het boek te kopen, kan dat nu nog doen achter in de zaal en Rony Boonen zal uw exemplaar signeren en personaliseren.

Ik verzoek u allen om rustig op te staan en naar buiten te gaan naar het monument zodat enkele dignitarissen daar bloemenkransen kunnen leggen.

Dank u allen voor uw aanwezigheid en bij leven en welzijn tot volgend jaar!

8 mei 2017 – Herdenkingsplechtigheid Forum der Joodse Organisaties - Antwerpen

Diane Keyser